

LEADERSHIP OF STUDENT MONKS AT MAHAJULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY (WANGNOI)

Phramaha Chinawut Saingam¹, Jaruwan Skulkhu¹, Annop Phothisuk¹

¹Department of Higher Education, Faculty of Education Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand.

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and to compare student monks' Leadership at Mahachulalongkornrajavidyalaya University (Wangnoi) on overall and on four aspects: Intelligence, Right mindfulness, Personal discipline, and Stylistic principle classified by status, class, faculty, and hometown. The samples consisted of 306 student monks at Mahachulalongkornrajavidyalaya University (Wangnoi) in the second semester of the academic year 2010. The instruments used in the study was a Likert's five-point rating scale questionnaires of 66 items with the reliability of 0.960. The data were analyzed by means, standard deviation, t-test, one way analysis of variance and Scheffe' method were statistically used in the study. The results revealed that: 1) The leadership of student monks at mahachulalongkornrajavidyalaya university (wangnoi) in overall was at high level. when considered in each aspect, The leadership of student monks in Intelligence and Stylistic principle was at high level but The leadership of student monks in Right mindfulness and Personal discipline was at moderate level. 2) There was no significant difference between the leadership of student monks whose status were different in overall and each aspect. 3) There was no significant difference between the leadership of student monks whose class were different in overall. When considered in each aspect, it was found that there was a significant difference in the aspects of Intelligence at the level of .05 4) There was no significant difference between the leadership of student monks whose faculty were different in overall and each aspect. 5) There was no significant difference between the leadership of student monks whose hometown were different in overall and each aspect.

Keywords: Leadership, student monks, Mahachulalongkornrajavidyalaya University (Wangnoi)

ภาวะผู้นำของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย)

พระมหาชินวุฒิ สายงาม¹, จารุวรรณ สกุลกู¹, อรรถพร โพธิสุข¹

¹คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในด้านพุทธิปัญญา ด้านสัมมาสีติ ด้านวินัยศรัทธา ด้านโวหารคดี และโดยรวมทุกด้าน 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน จำแนกตาม สถานภาพ ชั้นปีที่ศึกษา คณะวิชา และภูมิถิ่นมา รวมจำนวนทั้งสิ้น 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 66 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.960 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบเป็นรายคู่ของสหพหุ โดยสรุปผลวิจัยได้ดังนี้ 1) พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พระนิสิตมีภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญา และด้านวินัยศรัทธา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านวินัยศรัทธา และด้านสัมมาสีติ พระนิสิตมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง 2) พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีสถานภาพต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ศึกษาในชั้นปีที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือด้านพุทธิปัญญา ส่วนด้านสัมมาสีติ ด้านวินัยศรัทธา และด้านโวหารคดี ไม่พบความแตกต่าง 4) พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ศึกษาในคณะวิชาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, พระนิสิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย)

บทนำ

ยุคสมัยโลกาภิวัตน์ สังคมโลกพัฒนามากขึ้นทั้งด้านวัตถุและด้านเทคโนโลยี สังคมไทยก็อนุวัติตามสภาพพัฒนาการของสังคมโลกยุคปัจจุบัน เมื่อสังคมไทยเจริญขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี การก่อตัวของสภาพปัญหาทางสังคมก็มีมากขึ้นเพราะคำนิยามที่มุ่งไปทางด้านวัตถุอย่างขาดสติและปัญญา จะเห็นได้ว่า สังคมไทยในปัจจุบันกำลังตกอยู่ในภาวะอันตราย สังคมเกิดความแตกแยก เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม มีการใช้กำลังอย่างไร้มนุษยธรรม

ในการระงับข้อพิพาท มีการจู่โจมด้วยอาวุธทุกระดับชั้น ซึ่งมีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น โดยประชาชนส่วนหนึ่งมีคติที่ว่า โกงกินบ้างก็ไม่เป็นไรขอให้มีความสุขก็พอ คือ สามารถทนต่อการทุจริตคอร์รัปชันได้เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไป ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยเสื่อมโทรมลง (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2550) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงปัญหาของสังคมไว้ว่า คนในสังคมที่เจริญด้วยวัตถุและเทคโนโลยีเช่นนี้ ชีวิตถูกเร่งรัดด้วยความต้องการ

ที่มีมากขึ้น คนต้องดิ้นรนวิ่งหาสิ่งที่หวังว่าจะให้ความสุขมากขึ้น ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยระบบการดำเนินชีวิตที่แข่งขันกดดันกันมากขึ้น ไขว่คว้าหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน ชนิดที่พอแก่ความกระวนกระวาย ความหิว เหน็ด ความเบื่อหน่ายเท่านั้น และถ้าสิ่งเร้าความรู้สึกที่แรงยิ่งขึ้นกว่าเดิมอีก คือ การคิดเบียดเบียนทำร้ายคนอื่น แย่งชิงสิ่งที่คิดว่าจะให้ความสุขแก่ตนจากคนอื่นหรือทำให้เขาได้รับความทุกข์อย่างตนซึ่งเรียกสภาพการณ์เช่นนี้ว่า “ความเสื่อมโทรมทางสังคม” จึงปรากฏว่า สังคมไทยที่เจริญด้วยวัตถุและเทคโนโลยี คนมีทุกข์มากขึ้น อาชญากรรมก็เพิ่มมากขึ้น (อนันต์ รัตนานุสร, 2550 อ้างอิงจาก ป.อ.ปยุตโต, 2549) ปัญหาความเสื่อมโทรมทางสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรมนี้ สังคมไทยทุกระดับชั้นรับรู้ถึงความเกิดขึ้นของปัญหาที่แพร่ขยายเป็นวงกว้างครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคมและเป็นรูปธรรมมากขึ้นเมื่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประเมินสถานการณ์ทุนในสังคมไทยยุคปัจจุบันในการเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ไว้ตอนหนึ่งว่า สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมกลุ่มกลาง จิตใจให้ตั้งอยู่ในความงามความดี ให้เอื้อต่อการ พัฒนาระบบคุณค่าความเป็นคนดีของสังคม ประกอบกับศาสนสถานมีอยู่กว่าสามหมื่นแห่งทั่วประเทศ แต่สถาบันศาสนา ยังไม่สามารถชักจูง หรือเป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใต้ด้านคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเพียงพอ ในขณะที่วิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบันต้องดิ้นรนประกอบอาชีพ ทำให้การประกอบกิจทางศาสนาลดน้อยลง โดยพบว่า พุทธศาสนิกชนร้อยละ 78.0 ไม่เคยอ่านหนังสือธรรมะ ร้อยละ 73.4 ไม่เคยรักษาศีล ร้อยละ 54.9 ไม่เคยฟังเทศน์/ดูรายการธรรมะ และ ร้อยละ 43.5 ไม่เคยสวดมนต์เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้สังคมไทยตกอยู่ภายใต้วิกฤติการณ์ความเสื่อมโทรมทางสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างรุนแรง ในการที่จะยกระดับสังคมให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์ครั้งนี้ได้นั้น ทำให้สังคมไทยฉวยหาผู้ที่ไม่นำพาสังคม ชุมชนและองค์การให้พ้นจากวิกฤติความเสื่อมโทรมทางสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรม

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คาดหวังก่อนาคดประเทศไทย ปี พ.ศ. 2570 เบื้องต้นไว้ว่า คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และ หลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึงมีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานอยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) จากความเสื่อมโทรมทางสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรมประเทกกับความคิดหวังก่อนาคดประเทศไทยปี พ.ศ. 2570 ดังกล่าวข้างต้น สมถนพระพุทธานุสาสนา จึงถูกตั้งความคาดหวังกว้างไ้สูงจากคนในสังคมที่จะต้องรับบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณนำพาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤติการณ์ความเสื่อมโทรมทางสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรม และก้าวผ่านไปสู่อนาคตตามความคาดหวังกว้างไ้ ในปี พ.ศ. 2570 ได้ การเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ที่มี คุณธรรมนำความรู้ คือ ความคาดหวังกว้างไ้สังคมมีต่อองค์การทางพระพุทธศาสนาจาก ความคาดหวังกว้างไ้เป็นเป้าหมายเดิมคือภาวะผู้นำทางสังคม ชุมชนและองค์การ คือ คุณลักษณะของผู้ที่มี ความรู้ คู่คุณธรรม ปัจจุบันสังคมได้ให้ความสำคัญกับคุณธรรม จริยธรรมมากกว่าความรู้ ความสามารถ จึงปรับมาเป็น คุณธรรมนำความรู้ เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรม ช่วยลดช่องว่างทางความรู้ ความสามารถ อาทิ ช่องว่างของการรู้ทางการศึกษาและกระตุ้นผู้นำให้มีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น (ศรคม ศรีเงิน, 2551) ความคาดหวังกว้างไ้ของสังคมเป็นเหมือนการมอบภาระงานให้กับองค์การพระพุทธศาสนาโดยตรง สังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาโดยสายเลือด การประกอบสัมมาอาชีพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คือ เวียนกาย พระพุทธศาสนา คือ เวียนใจ เป็นผู้คุ้มครอง เป็นผู้นำพาให้ออกจากโลกมืด เป็นผู้นำและชี้นำผู้คนด้านคุณธรรมจริยธรรม (สมเด็จพระพุทธาจารย์, 2553) องค์การพระพุทธศาสนาจึงมีหน้าที่ผลิตบุคคลากรที่

มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ออกสู่สังคม ชุมชน และองค์กรเพื่อที่จะเป็นผู้ทำทางจิตวิญญาณที่จะนำพาสังคมให้รอดจากวิกฤติการณ์ความเสื่อมโทรมทางคุณธรรมจริยธรรม ภาระงานนี้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้การศึกษแก่พระภิกษุและสามเณรในพระศาสนา จึงมีหน้าที่โดยตรงในการสนองงานต่อความต้องการของสังคม บทบาทความคาดหวังที่ได้รับและสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้น ผสมกับปัญหาที่รายล้อมอยู่รอบด้านขององค์การพระพุทธศาสนา ภัยภายในที่เกิดจากตัวบุคคลากรในองค์การของพระพุทธศาสนาก็มีมาก ภัยที่เกิดจากภายนอกองค์การก็ปรากฏตามสื่อไม่เว้นแต่ละวัน ทั้งยังมีความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกให้วิ่งตามอยู่ตลอดเวลา ภาระหน้าที่ทางตรง คือการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาธรรมาภิบาลปฏิบัติ และเป็นผู้ทำทางจิตวิญญาณในการใช้ความรู้ ความสามารถที่ได้ศึกษามา นำพาสังคม ชุมชน และองค์กรให้รอดพ้นจากปัญหาความเสื่อมโทรมทางสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) เป็นสถาบันให้การศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ โดยมีวิสัยทัศน์ในการในการผลิตบัณฑิตที่มุ่งสร้างคุณดีและเก่งอย่างมีสมรรถภาพ คือผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้มีปฏิภาณวิริยอุตสาหะ ใฝ่รู้ ใฝ่ดี เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม (คู่มือพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคมคือ การสร้างพระนิสิตให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปเพื่อเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่จะต้องประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความรอบรู้

อันเป็นบทบาทที่จะนำพาสังคม ชุมชน และ องค์กรต่าง ๆ ให้พลิกฟื้นจากวิกฤติการณ์ความเสื่อมโทรมทางสังคม สามารถชักจูง หรือเป็นแกนนำในการอบรม ดัดเตือน สั่งสอน พัฒนาจิตใจและเสริมสร้างคนในสังคม ชุมชน และ องค์กร ให้มีความรู้ ความเข้มแข็งด้านคุณธรรมจริยธรรม มีสติปัญญา รอบคอบ เฉลียวฉลาด มั่นคงและแน่วแน่ต่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความสงบสันติสุขแก่สังคม ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เพราะพระนิสิตเหล่านี้คือ บุคลากรหรือผู้นำของสังคม ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์กรในทางพระพุทธศาสนา มีเจ้าอาวาส เจ้าสำนักเรียน เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาค เป็นต้น เมื่อואศึกษาจากความเป็นพระภิกษุในทางพระพุทธศาสนา พระนิสิตเหล่านี้มีหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม คือเป็นบุคลากรหรือผู้นำของสังคม ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เช่น เกษิกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล ครู อาจารย์ พนักงานของรัฐ เป็นต้น (พระครูปริยัติกิตติธำรง, 2553)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ประสพอุปสรรคบางประการในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระนิสิต เช่น การฝึกภาคปฏิบัติในการเป็นผู้นำ และการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นผู้ตามที่ดี การฝึกแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้า นอกจากนี้อาจรวมถึงปัญหาการได้ศึกษาธรรมะจนไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยมากพระนิสิตเราเมื่อมีโอกาสเป็นผู้นำแล้วขาดภาวะผู้นำอย่างเห็นได้ชัด เช่น เจ้าอาวาสและเจ้าสำนักเรียนต่าง ๆ ขาดภาวะผู้นำอย่างชัดเจนเช่น การวางตัวไม่เหมาะสม การแสดงกิริยามารยาท วุฒิกว้าง และวิสัยทัศน์ไม่กว้างไกลพอสำหรับการยอมรับของคนทั่วไป (พระมหาเจียงช่วยสุมาน, 2553) การสร้างพระนิสิตให้มีความเป็นผู้นำให้มีความรู้ความสามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ควบคู่ไปกับการสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้นำหน้าความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ท้าทายเสมอมา เพราะการสร้างพระนิสิตให้มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปเพื่อเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และ ผู้นำทางจิตวิญญาณจะต้องได้ศึกษาธรรมะให้เพียบพร้อมด้วยธรรมาภิบาลปฏิบัติ และ ศึกษาเทคโนโลยี ที่ทันสมัยให้มีความรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (พระครูปริยัติกิตติธำรง, 2553)

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ด้านพุทธปัญญา คือ การคิดแบบเชิงระบบ มีความคิดแบบมีแนวทาง มีหลักการและเหตุผล มีความคิดแบบสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ด้านสัมมาสติ คือ การควบคุมตนเอง มีสติสัมปชัญญะ มีความรอบรู้ และรอบครอบ มีการวางตัวให้เหมาะสมตามโอกาสต่าง ๆ ด้านวินัยคดีคือ ระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเที่ยงตรงต่อระเบียบวินัย และต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย ด้านโวหารคดี คือ ทักษะการพูด มีการใช้อ้อยคำที่น่าเคารพเชื่อถือในการเจรจากับบุคคลรอบข้าง ซึ่งเป็นคุณสมบัติ คุณลักษณะ และเป็นบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป เพื่อที่จะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ อันเป็นเป้าหมายและแนวทางประกอบการวางแผนปรับปรุง พัฒนาพระนิสิตให้มีคุณสมบัติภาวะผู้นำที่จะนำพาสังคมชุมชนและองค์กรออกจากวิกฤติการณ์ความเสื่อมโทรมทางสังคม ดังเช่นที่สังคมกำลังประสบอยู่ ณ ปัจจุบันนี้

ตัวแปรอิสระ

สถานภาพ
ชั้นปีที่ศึกษา
คณะวิชาที่ศึกษา
ภูมิลำเนา

ตัวแปรตาม

ด้านพุทธปัญญา

(Hester, 1994 ; อุบลชัย อนุรุทรังศ์, 2553)

ด้านสัมมาสติ

(พระพรหมคุณาภรณ์, 2540 ; Rosenbaum, 1980)

ด้านวินัยคดี

(พระพรหมคุณาภรณ์, 2553 ; พรสิริ มั่นคง, 2549)

ด้านโวหารคดี

(Paulston & Howard, 1978)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในด้าน พุทธปัญญา ด้านสัมมาสติ ด้านวินัยคดี ด้านโวหารคดี และโดยรวมทุกด้าน

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน จำแนกตาม สถานภาพ ชั้นปีที่ศึกษา คณะวิชา และภูมิลำเนา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) โดยใช้ตัวแปรคือ

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพ ชั้นปีที่ศึกษา คณะวิชาที่ศึกษา ภูมิลำเนา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำของพระนิสิต 4 ด้าน คือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ถือเป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร อาจารย์ วิทยากร เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ให้มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปที่มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และนำพาสังคม ชุมชน และองค์กรให้มีความเข้มแข็งด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทรงความ

เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพตามนโยบายและปณิธานของมหาวิทยาลัย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม ชุมชน และองค์กร ในการผ่านพ้นวิกฤติการณ์ความเสื่อมโทรมทางสังคม สืบต่อไป

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปสี่ด้าน คือ ด้านพุทธปัญญา หมายถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำ

ด้านความคิดเชิงระบบ ด้านสัมมาสติ หมายถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านการควบคุมตนเอง ด้านวินัยคดี หมายถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านวินัยคดี หมายถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านการใช้วาจา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าความหมายของภาวะผู้นำทั้งสี่ด้านดังต่อไปนี้

ด้านพุทธิปัญญา หมายถึง คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านความคิดเชิงระบบ

อรอุมา รุ่งเรืองวิชกุล (2552) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการคิดเชิงระบบของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้สรุปความหมาย การคิดเชิงระบบไว้ว่าหมายถึงความสามารถของบุคคลที่แสดงออกถึงการพิจารณาปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งหมด (ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก) มีลำดับขั้นตอนเป็นเหตุเป็นผล มีเป้าหมายชัดเจน และยอมรับภาวะความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาความสลับซับซ้อน และความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงขององค์ประกอบย่อย ๆ เพื่อค้นหาและสร้างแบบแผน (Pattern) ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการกิจให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดการคิดเชิงระบบสามารถช่วยให้การออกแบบการแก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีคิดหลาย ๆ แบบขึ้นอยู่กับสถานการณ์

เฮสเตอร์ (Hester, 1994) ได้อธิบายว่า การคิดเชิงระบบเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานองค์ความรู้และเครื่องมือซึ่งได้ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้ช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อทำให้วัตถุประสงค์และวิธีการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์งานมีความชัดเจน และช่วยทำให้เรามองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดเชิงระบบมิได้ละเลยต่อปัญหาความซับซ้อน แต่จะเข้าไปจัดการกับความสลับซับซ้อนในลักษณะที่ใกล้ชิดและสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุแห่งปัญหาและวิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาในแนวทางที่เป็นไปได้

อุณณิย์โพธิสุข (อ้างถึงใน อุณณิย์อนุรุทธวงศ์, 2553) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะการคิดเชิงระบบ เกณฑ์ 3 มิติ คือ

1. มิติด้านความแปลกใหม่ หรือ นวัตกรรม (Novelty) ซึ่งพิจารณาจากการมีกระบวนการคิดใหม่ (New process) กลวิธีใหม่ (New techniques) นวัตกรรมใหม่ (New concept) และการมีอิทธิพลต่อการเพาะความคิด พัฒนาผลงานต่อไปในอนาคต

2. มิติด้านการแก้ปัญหา (Resolution) พิจารณาจากระดับการแก้ปัญหาว่า ทำได้เพียงพอหรือไม่ เหมาะสมตรงกับความต้องการเพียงใดสมเหตุสมผลตามวิธีการของศาสตร์นั้นหรือไม่ ใช้ประโยชน์ได้และมีคุณค่าในแง่ต่าง ๆ (กายภาพ จิตใจ เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ) ได้เพียงใด

3. มิติด้านความละเอียดลออและการสังเคราะห์ (Elaboration and synthesis) ให้พิจารณาจากการใช้ฝีมือและความชำนาญการสังเคราะห์งานที่ซับซ้อน ความละเอียดลออ ทำให้งานประณีตดึงดูดใจ มีความสมบูรณ์และเป็นการแสดงออกที่สื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจได้

นพคุณ นิสมาน (2548) กล่าวถึงลักษณะ 6 ประการของการคิดแบบเชิงระบบ คือ

1. คิดอย่างมีหลักการ (Principles)
2. คิดอย่างมีเหตุผล (Relational)
3. คิดอย่างมีการจัดระเบียบ (Regulative)
4. คิดอย่างมีรูปแบบ (Mental model)
5. คิดอย่างมีกรอบ (Frame)
6. คิดอย่างมีวัตถุประสงค์ (Objective)

อรอุมา รุ่งเรืองวิชกุล (2552) ได้ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการคิดเชิงระบบของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ความใฝ่รู้ ความรอบคอบในการทำงาน ลักษณะมุ่งอนาคต บุคลิกภาพความเป็นผู้นำกับการคิดเชิงระบบ 3 ด้าน คือ ด้านกระบวนการวิเคราะห์ระบบในแนวคิด ด้านกระบวนการคิดเชื่อมโยงเรื่องเหตุและผล ด้านการป้องกันกลับของเรื่องราว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าปัจจัยบางประการได้แก่ความใฝ่รู้ ความรอบคอบในการทำงาน ลักษณะมุ่งอนาคต บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงระบบ ด้านกระบวนการวิเคราะห์ระบบในแนวคิด ด้านกระบวนการคิดเชื่อมโยงเรื่องเหตุและผล

และด้านการป้อนกลับของเรื่องราว แสดงว่าตัวแปรปัจจัย ทั้ง 4 ตัวแปรมีส่วนสำคัญต่อการคิดเชิงระบบ

กล่าวโดยสรุปภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปด้านพุทธิปัญญา หมายถึง รูปแบบและกระบวนการทางแนวความคิดของผู้นำ ซึ่งผู้นำเชิงปฏิรูปจะต้องมีภาวะผู้นำด้านพุทธิปัญญา คือผู้นำจะต้องมีความคิดที่แบบเป็นระบบ มีเหตุผล หลักการ แบบแผน วิสัยทัศน์ก้าวหน้าและกว้างไกล และเชิงสร้างสรรค์

ด้านสัมมาสติ หมายถึง คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านการควบคุมตนเอง

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต (2531) ให้ความหมาย สัมมาสติ ไว้ว่า สัมมาสติ ตามคำจำกัดความแบบพระสูตรหมายถึง หลักธรรมที่เรียกว่า สติปัฏฐาน 4 มี

1. กายานุปัสสนา หมายถึง การพิจารณากาย การตามดูรู้ทันกาย
2. เวทนานุปัสสนา หมายถึง การพิจารณาเวทนา การตามดูรู้ทันเวทนา
3. จิตตานุปัสสนา หมายถึง การพิจารณาจิต การตามดูรู้ทันจิต
4. ธัมมานุปัสสนา หมายถึง การพิจารณาธรรม ต่างๆ การตามดูรู้ทันธรรม

และ กำจัดความแบบทางโลก หมายถึง การควบคุมตัวเอง ได้แก่ความระลึกได้ความระมัดระวัง ความตื่นตัวต่อหน้าที่ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในอาการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร โดยเฉพาะในจริยธรรม การทำหน้าที่ของสติ มักถูกเปรียบเทียบกับเหมือนกับนายประตู ที่คอยระวังเฝ้าดูคนเข้าออกอยู่เสมอ และคอยกำกับการโดยปล่อยคนที่ควรเข้าออก ให้เข้าออกได้ สติ จึงเป็นธรรมที่สำคัญในทางจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นตัวคอยป้องกันยับยั้งตนเอง ทั้งที่จะไม่ให้หลงเพลินไปตามความชั่ว

ไรท์ (Wright, 1975) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถที่จะบังคับนิสัยหรือพฤติกรรมของตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งชั่วและสถานการณ์กดดัน

ประภาพร คนเชื้อ (2552) การควบคุมตนเอง คือ

ความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำที่ไม่ดี หรือความสามารถที่จะกระทำเพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการ ด้วยเหตุผลและความอดทน

พระพรหมคุณาภรณ์ (2540) กล่าวว่าผู้สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิ มีธรรมหรือคุณสมบัติ 7 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ชัมมัญญา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่งฐานะ อาชีพการงานของตนมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้นๆ

2. อัตถัญญา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือรู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้นๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่ให้มีหน้าที่ตำแหน่ง ฐานะการงานอย่างนั้นๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร

3. อัตถัญญา รู้ตน คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะเพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นดังนี้ บัดนี้เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมและทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกต้องที่จะสัมฤทธิ์ผลตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

4. มัตถัญญา รู้ประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์ เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใจเพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน

5. กาลัญญา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน

ปฏิบัติการต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่า เวลาไหนควรทำอะไร อย่างไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

6. ปริสัณญตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน และชุมชน รู้การอันควรต้องทำกิจอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้องกับใครต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ ๆ เป็นต้น

7. บุคคลัญญาตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคล ว่าโดยอิริยาบถ ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไรและรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยคิดว่าควรจะทำหรือไม่ ได้คิดอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับใคร จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี ดังนี้ เป็นต้น

ธรรม 7 ข้อนี้ เรียกว่า สัปปริสัทธิธรรม แปลว่า ธรรมของสัปปริสัทธิ คือคนดี หรือคนที่แท้ ซึ่งมีคุณสมบัติของความเป็นคนที่สมบูรณ์

โรเซนบัม และมโฮนี (Thoresen; & Mahoney, 1974) ได้สรุปลักษณะของบุคคล ที่ควบคุมตนเองได้ต้องประกอบด้วย

1. มีความสามารถในการเลือกกระทำหรือมีลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์และ การกระทำอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
2. รู้จักการหาแนวทางในการแก้ปัญหาและวางแผนการดำเนินงาน เพื่อเป้าหมาย ในอนาคต
3. รู้จักปฏิบัติตนในการยับยั้งชั่งใจและอดทน เมื่อต้องเผชิญความยากลำบาก
4. สามารถรับรู้ถึงผลกระทบของตน รู้จักให้รางวัลและลงโทษตนเองในผลการกระทำ

โรเซนบัม (Rosenbaum, 1980) อธิบายองค์ประกอบของการควบคุมตนเองนั้นประกอบด้วย

1. มีการใช้ความคิดและการเตือนตนเอง (Self-statements) ในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และร่างกาย เช่น การสังเกตตนเอง การประเมินตนเองจากข้อมูลที่บันทึกด้วยตนเอง อาจมีการเสริมแรงโดยการให้รางวัล ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

2. มีการประยุกต์กลวิธีในการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นมาใช้ในการควบคุมตนเอง (Problem solving strategies) เช่น การวางแผน การให้คำจำกัดความของปัญหา การประเมินทางเลือกต่าง ๆ และการคาดหมายถึงผลที่ตามมา

3. มีความสามารถที่จะรอคอยผลรางวัลที่จะได้รับตอบแทนจากการอดทน (Delay immediate gratification) ไม่ทำอะไรตามใจตนเอง สามารถควบคุมความต้องการของตนเองได้

4. มีการรับรู้ความสามารถของตนในการควบคุมตนเอง (Self-efficacy) ว่าจะสามารถทำงานหรือทำตามเป้าหมายที่ตนเองวางไว้ได้หรือไม่ ซึ่งการรับรู้ในความสามารถของตนจะทำให้มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สุนทร บุญปริดา (2546) ได้ทำการศึกษาค้นคว้า การควบคุมตนเอง การมุ่งอนาคตและงานจราจรที่มีต่อจิตลักษณะและความรู้ในการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรโดยพบว่า ตำรวจจราจรที่มีคะแนนการควบคุมตัวเองสูง มีความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับกฎหมายจราจร การจัดการจราจร และแก้ไขปัญหาจราจรมากกว่าตำรวจจราจรที่มีการควบคุมตัวเองต่ำ

อรพอลย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา (2546) ได้ทำการเปรียบเทียบการควบคุมตัวเองของนักศึกษาที่อยู่ตามบ้าน และหอพักโดยพบว่า นักศึกษาที่อยู่ตามบ้านมีการควบคุมตัวเองมากกว่านักศึกษาที่อยู่ตามหอพัก และการควบคุมตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปด้านสัมมาสติ คือ ผู้นำซึ่งปฏิรูปจะต้องรู้จักการควบคุมตัวเองในพฤติกรรมอันมีสิ่งชั่วร้าย และ ละเว้นการกระทำที่ไม่ดี มีความรอบครอบ วางตัวให้เหมาะสมตามโอกาส สถานที่ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูดและการปฏิบัติกิจ

ด้านวินัยคดี หมายถึง คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านความมีวินัยในตนเอง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต., 2553) ให้ความหมาย วินัย ไว้ว่า เป็นการจัดสรรโอกาส ทำให้ชีวิตและสังคมมีระบบระเบียบ และมีโอกาสเกิดขึ้น ทำให้ทำอะไร ได้คล่องดำเนินชีวิตได้สะดวก ดำเนินกิจการได้

สะดวก ถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบ ไม่เป็นระบบ ก็
จะสูญเสียโอกาส ในการที่จะดำเนินชีวิตและทำกิจการวินัย
จึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมคน ให้คนเราใช้ความรู้ ความสามารถ
ไปในทางที่ถูกต้อง

สุทธิ แสงบุญมี (2547) ได้ศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและมีภูมิหลังแตกต่างกันและได้ให้ความหมาย ความมีวินัยในตนเอง ไว้ว่าหมายถึง เป็นคุณสมบัติที่ดีงามในแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถที่จะแยกออกมาได้ทั้งอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกจากภายในจิตใจที่ได้รับการอบรมปลูกฝัง ชี้นำของมนุษย์ในสังคมด้วยความสมัครใจ และมีความมุ่งมั่นที่จะกระทำในสิ่งที่ดี ซึ่งประกอบด้วย การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความซื่อตรง ความมีเมตตา ความใจกว้าง ความมีเหตุ มีผล มีความกล้าหาญเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทน ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะติดตัวไปในแต่ละบุคคลอย่างถาวร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของการมีระเบียบวินัยได้ดังนี้

1. เป็นเครื่องป้องกันความเสื่อมเสีย
2. ช่วยให้ผู้รักษาระเบียบวินัยเป็นคนดี
3. เมื่อฝึกบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย จะช่วยให้การงานสำเร็จเรียบร้อยรวดเร็ว

พรสิริ มั่นคง (2549) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทคโนโลยีกรุงเทพ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบด้านครอบครัว ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทคโนโลยีกรุงเทพ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านโหวทคติ หมายถึง คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านการชี้นำหรือการพูด

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 การพูด คือ การเปล่งเสียงออกเป็นถ้อยคำ, พูดจา

พอลสตัน และ ฮาวเวิร์ด (Paulston & Howard, 1978)

กล่าวว่า การพูด หมายถึง ความสามารถในการพูดการสื่อสาร มิใช่เพียงการมีปฏิสัมพันธ์ทางภาษาเท่านั้นแต่จะสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้พูดจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความหมายของภาษาในสังคมนั้นด้วย คือจะต้องใช้ภาษาคามกฏของสังคมนั้น ๆ

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย (2553) ได้กล่าวถึงหลักของการพูดไว้ว่าเป็นการสื่อสารด้วยภาษา จากตัวผู้พูดไปยังผู้ฟัง เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นทราบความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและความต้องการของตน รวมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น ก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดการต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 3 อย่าง คือ

1. ผู้พูด เป็นผู้ที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง ตลอดจนทัศนคติของตนสู่ผู้ฟัง โดยใช้ภาษา เสียง ท่าทักิริยาและบุคลิกภาพของตนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้พูดจะต้องคำนึงถึงมารยาทและคุณธรรม ในการพูดด้วยสิ่งสำคัญที่ผู้พูดจะต้องยึดไว้เป็นแนวปฏิบัติคือ ผู้พูดจะต้องรู้จักสะสมความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีประโยชน์ แล้วรวบรวมเรียบเรียงความรู้ ความคิดเหล่านี้ ให้มีระเบียบ เพื่อที่จะได้ถ่ายทอดให้ผู้ฟังเข้าใจได้โดยง่าย แจ่มแจ้ง การสะสมความรู้ ความคิดและประสบการณ์ ผู้พูดสามารถทำได้หลายทาง เช่น จากการอ่าน การฟัง การสังเกต การกระทำ หรือปฏิบัติด้วยตนเอง การสนทนากับผู้อื่นนอกจากนี้แล้ว

2. สาระหรือเรื่องราวที่จะพูด คือ เนื้อหาสาระที่ผู้พูดพูดออกไป ซึ่งผู้พูดจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า สาระที่ตนพูดนั้นจะต้องมีประโยชน์ต่อผู้ฟัง อีกทั้งควรเป็นเรื่องที่ใหม่ ทันสมัย เนื้อหาจะต้องมีความชัดเจน การเตรียมเนื้อหาในการพูดมีขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 การเลือกหัวข้อเรื่อง ถ้าผู้พูดมีโอกาสเลือกเรื่องที่จะพูดเอง ควรยึดหลักที่ว่าต้องเหมาะสมกับ ผู้พูด คือ เป็นเรื่องที่ผู้พูดมีความรอบรู้ในเรื่องนั้น และเหมาะสมกับผู้ฟังเป็นเรื่องที่ผู้ฟังมีความสนใจ นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงโอกาส สถานการณ์ สถานที่ และเวลา ที่กำหนดให้ผู้พูดด้วย

- 2.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตของเรื่องที่จะพูด ผู้พูดจะต้องกำหนด จุดมุ่งหมายในการพูด

แต่ละครั้งให้ชัดเจนว่าต้องการให้ความรู้ โน้มน้าวใจหรือ เพื่อความบันเทิงเพื่อจะได้เตรียมเรื่องให้สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมาย

2.3 การค้นคว้าและรวบรวมความรู้ ผู้พูด ต้องประมวลความรู้ ความคิดทั้งหมดไว้แล้วแยกแยะให้ ได้ว่าอะไรคือความคิดหลัก อะไรคือความคิดรอง สิ่งใด ที่จะนำมาใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนความคิดนั้น ๆ และที่สำคัญ ผู้พูดจะต้องบันทึกไว้ให้ชัดเจนว่าข้อมูลที่ได้มานั้น มีที่มาจากแหล่งใด ใครเป็นผู้พูด หรือผู้เขียน ทั้งนี้ผู้พูด จะได้อ้างอิง ที่มาของข้อมูลได้ถูกต้องในขณะที่พูด

2.4 การจัดระเบียบเรื่อง คือ การวางโครงเรื่อง ซึ่งจะช่วยให้การพูดไม่วกวน สับสนเพราะผู้พูดได้จัด ลำดับขั้นตอนการพูดไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความต่อเนื่อง ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดช่วยให้ผู้ฟังจับประเด็นได้ง่าย การจัดลำดับเนื้อเรื่องจะแบ่งเป็น สามตอน คือ คำนำ เนื้อเรื่องและการสรุป

3. ผู้ฟัง ผู้พูดกับผู้ฟังมีความสัมพันธ์กัน โดยผู้พูด ต้องเร้าความสนใจผู้ฟังด้วยการใช้ภาษา เสียง กิริยาท่าทาง บุคลิกภาพของตน ในขณะที่ผู้ฟังก็มีส่วนช่วยให้ การพูดของผู้พูดบรรลุจุดมุ่งหมายได้โดยการตั้งใจฟัง และ คิดตามอย่างมีเหตุผล ก่อนจะพูดทุกครั้งผู้พูดต้องพยายาม ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับผู้ฟังให้มากที่สุด เช่น จำนวน ผู้ฟัง เพศ ระดับการศึกษา ความเชื่อและค่านิยม ความสนใจของผู้ฟัง เป็นต้น การวิเคราะห์ผู้ฟังล่วงหน้า นอกจากจะได้นำข้อมูล มาเตรียมการพูดให้เหมาะสมแล้ว ผู้พูดยังสามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ที่อาจจะเกิดขึ้นได้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย

จุดมุ่งหมายของการพูด

1. การพูดเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ การพูดเพื่อจุดมุ่งหมายนี้ เราได้ฟังอยู่เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร จากวิทยุ โทรทัศน์ หรือจากวงสนทนาในชีวิตประจำวัน มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ที่ไม่เคยรู้ ไม่เคยมีประสบการณ์หรือมีความรู้ประสบการณ์ บ้าง แต่ก็ยังไม่กระจ่างชัดการพูดประเภทนี้ ได้แก่ การรายงานการพูดแนะนำการบรรยายการอธิบายการชี้แจง
2. การพูดเพื่อโน้มน้าวใจ การพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

เป็นการพูดที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้ฟังเชื่อและมีความคิด คล้อยตาม ทำหรือไม่ทำตามที่ผู้พูดต้องการหรือมีเจตนา ฉะนั้น ผู้พูดจะต้องชี้แจง ให้ผู้ฟังเห็นว่าถ้าไม่เชื่อหรือปฏิบัติ ตาม ที่ผู้พูดเสนอแล้วจะเกิดโทษ หรือ ผลเสียอย่างไร

3. การพูดเพื่อความบันเทิง การพูดเพื่อจุดมุ่งหมาย นี้เป็นการพูดที่มุ่งให้ผู้ฟัง เกิดความเพลิดเพลิน รื่นเริง สนุกสนานผ่อนคลายความตึงเครียด ในขณะเดียวกัน ก็แทรกเนื้อหาสาระ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังด้วยผู้พูด จะต้องเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน หน้าตา ชี้มน้ำมูกแจ่มใสไม่เป็นคนเคร่งเครียดเอาจริงจังเกินไป เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการสร้างบรรยากาศความ เป็นกันเองให้เกิดขึ้นได้ ดังจะเห็นได้จากรายการต่างๆ ทาง สื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุโทรทัศน์

พระมหาสงกรานต์ ตะโคตร (2547) ได้ทำการ ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบวิทยากรและเทคนิค แม่แบบเพื่อนนักศึกษา ที่มีต่อพฤติกรรมการพูดต่อที่ ชุมชนของพระนักศึกษาร ชั้น ศาสนาสาสตร์ ปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุรินทร์ราชวิทยาลัย โดยพบว่า พระนักศึกษามีความชำนาญในการพูดและมีรูปแบบการพูด ต่อที่ชุมชนที่เหมาะสมขึ้นหลังจากได้รับการใช้เทคนิค แม่แบบวิทยากรและเทคนิคแม่แบบเพื่อนนักศึกษา

กล่าวโดยสรุป ผู้นำภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปด้านอาหาร คติ หมายถึง ผู้นำเชิงปฏิรูปจะต้องมีทักษะด้านการพูด พูดแบบมีหลักการ เหมาะสมแก่โอกาสและสถานการณ์ อ่อนหวาน นุ่มนวล ไม่โอ้อวด หรือ ยกตนข่มท่าน ไม่พูด หยาบคายและ กระด้าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ พระนิสิตที่ กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปี ที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ปีการศึกษา 2553 เทอม 2 จากคณะพุทธศาสตร์, คณะครุศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์ จำนวน 1,530 รูป และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 รูป โดยได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามการเปิดตาราง สำเร็จรูปของเครจิจและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น .05

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยไปแสดงต่ออาจารย์ผู้สอนที่สอนพระนิสิต ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ทุกคณะของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ลงทะเบียนเรียนในเทอมที่ 2 ปีการศึกษา 2553 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 306 ฉบับ และได้รับกลับคืนมา 306 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตาราง 1 ผลการศึกษาระดับผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในแต่ละด้านและโดยรวม

ภาวะผู้นำ	\bar{x}	SD	การแปลความหมาย
1. ด้านพุทธปัญญา	3.80	0.52	มาก
2. ด้านสัมมาสดี	3.37	0.39	ปานกลาง
3. ด้านวินยคติ	3.40	0.39	ปานกลาง
4. ด้านโวหารคดี	3.59	0.48	มาก
รวม	3.54	0.37	มาก

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน จำแนกตาม สถานภาพ

2. การศึกษาระดับผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในด้านพุทธปัญญา ด้านสัมมาสดี ด้านวินยคติ และด้านโวหารคดี วิเคราะห์โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในแต่ละด้านและโดยรวม จำแนกตามสถานภาพ วิเคราะห์โดยใช้ การทดสอบที ส่วนตัวแปรชั้นปีที่ศึกษาคณะวิชา และ ภูมิถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way analysis of variance) และในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของสหเพ (Scheffe's method)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาระดับผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) สรุปผลวิจัยดังนี้

1. การศึกษาระดับผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในภาพรวม พบว่าพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังตาราง

ชั้นปีที่ศึกษา คณะวิชา และภูมิถิ่น สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พระนิสิตมีภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญา และด้านโวรหาคติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านวินัยคดี และด้านสัมมาสติพระนิสิตมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง

2. พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีสถานภาพต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ศึกษาในชั้นปีที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือด้านพุทธิปัญญา ส่วนด้านสัมมาสติ ด้านวินัยคดี และด้านโวรหาคติ ไม่พบความแตกต่าง

4. พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ศึกษาในคณะวิชาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

5. พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีประเด็นในการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในด้านพุทธิปัญญา ด้านสัมมาสติ ด้านวินัยคดี ด้านโวรหาคติ และโดยรวมพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พระนิสิตมีภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญาและด้านโวรหาคติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านวินัยคดีและด้านสัมมาสติพบว่า พระนิสิตมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านพุทธิปัญญา จากผลการวิจัยพบว่า

พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณลักษณะในด้านนี้เป็นคุณลักษณะของผู้นำด้านความคิดเชิงระบบ มีกระบวนการทางความคิดที่รอบคอบ มีแนวทางการตัดสินใจ มีวิธีการคิดแบบมีเหตุมีผล มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ซึ่งคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ นี้เป็นคุณลักษณะที่สามารถที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ได้มุ่งเน้นการส่งเสริมภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญา ดังจะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยในข้อที่ 1 สร้างคนดีและเก่งอย่างมีสมรรถภาพ โดยจะมุ่งเน้นทางผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้นำปฏิบัติ นำเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิดเป็นผู้นำด้านจิตใจและมีปัญญามีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยจะเห็นได้จากหลักสูตร และรายวิชาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นที่มีความหลากหลายและครอบคลุม นอกจากการส่งเสริมภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญาผ่านระบบการจัดการเรียนการสอนแล้ว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ยังได้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมทักษะให้พระนิสิตได้ฝึกปฏิบัติ เช่น กิจกรรมการปฏิบัติธรรมสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 2, กิจกรรมการฝึกภาคปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนิสิต ประจำปีการศึกษา 2549, การสัมมนา "รัฐธรรมนูญที่พึงปรารถนาในมุมมองของชาวพุทธ", การสัมมนาเรื่อง "การไหว้พระพุทธรูป : มุมมองศาสนาและปรัชญา", รวมถึงโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้พระนิสิตเกิดความรู้ ตั้งสมมติฐาน ความคิด ประสพการณ์ มีทักษะและคุณลักษณะที่ดีในด้านต่าง ๆ รวมถึงมีภาวะผู้นำเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระดำรงค์ จารวิโส (กางทอง) ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของสามเณรในโรงเรียนปริยัติธรรม แผนสามัญศึกษา ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบพุทธวิธีอริยสัจ กับที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครู ซึ่งผล

การวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามแฉกในกลุ่มที่ได้เรียนด้วยวิธีสอนแบบพุทธวิธีหรือวิธีสัง และในกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น(พระดำรงค์ จารวโส (กางทอง), 2542) ดังนั้นจากผลการวิจัยที่พบว่าคุณลักษณะในด้านความคิดสามารถที่จะส่งเสริมและเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาได้ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(วังน้อย) ได้มีการส่งเสริมในด้านใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา จึงส่งผลให้พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำในด้านพุทธปัญญาอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านสัมมาสติ จากผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำในด้านสัมมาสติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ยังเห็นว่าคุณลักษณะของผู้นำในด้านนี้เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองเช่น การมีสติสัมปชัญญะ รู้ระงับอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความโกรธและความยินดี ความสงบเสงี่ยมด้วยการกระทำ การแสดงออกทางกิริยามารยาทที่อ่อนโยนสุขุมสง่าในการวางตัวที่สมควรและ เหมาะตามโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในกลุ่มที่ผู้วิจัยทำการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่มซึ่งได้แก่ กลุ่มที่มีสถานภาพเป็นพระภิกษุและกลุ่มที่มีสถานภาพเป็นสามเณร ซึ่งในกลุ่มที่มีสถานภาพเป็นพระภิกษุโดยส่วนใหญ่แล้วมีช่วงพรรษาที่ยังไม่มาก จึงทำให้การควบคุมตนเอง การรู้ระงับอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความโกรธและความยินดีหรือการแสดงออกทางกิริยามารยาทที่อ่อนโยนสุขุมสง่าในการวางตัวที่สมควรและเหมาะสมตามโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ ยังไม่มีความมั่นคงพอ เพราะคงสภาพความเป็นสามัญชนอยู่ ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ได้มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นให้เห็นได้จากพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในด้านการผลิตบัณฑิต ที่กล่าวว่ามหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพราะเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการชักนำให้เกิดความเจริญยั่งยืนนาน และการหลีกเลี่ยงภาวะชะงักงัน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมหาวิทยาลัยจึงต้องปรับตัวให้มีพลวัตและความหลากหลายมากขึ้น มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดเป็นเป้าหมายชัดเจนที่จะพัฒนานิสิตให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ เป็นผู้รอบรู้วิชาการ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.3 ด้านวินัยศติ จากผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำด้านวินัยศติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ยังเห็นว่าคุณลักษณะของความเป็นผู้นำในด้านความมีวินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความมีคุณธรรมจริยธรรม ความเที่ยงตรงต่อระเบียบวินัยและต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลาในการทำงาน ยุติธรรมต่อการตัดสินใจปัญหาที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎเกณฑ์ทั่วไป ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีการกำหนดเป็นเป้าหมายอย่างชัดเจนที่จะพัฒนานิสิตให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ เป็นผู้รอบรู้วิชาการ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการผลิตบัณฑิตรวมทั้งปรับขยายกลุ่มเป้าหมายให้มีความหลากหลายมากขึ้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) แต่เนื่องจากกระบวนการจัดการศึกษาหรือการที่พระนิสิตจะต้องมีการเดินทางมาเรียน การค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ จึงทำให้บางครั้งพระนิสิตอาจมีการละเลยหรือลืมที่จะปฏิบัติตามระเบียบวินัยหรือ

หน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยในประเด็นที่มีคุณลักษณะในระดับปานกลางเช่น ท่านไปกึ่งนิมนต์แม้มีตารางเรียน, เมื่อท่านทำคิพระวินัย บางข้อท่านมักจะละเลยการแสดงอาบัติเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย, บางครั้งท่านจำเป็นต้องโกหกเพื่อเอาตัวรอดจากสถานการณ์กลับขึ้น หรือท่านมักจะทำงานส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด ซึ่งประเด็นเหล่านี้จึงทำให้ภาวะผู้นำด้านวินัยคติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาสุชาติ ไหมอ่อน (2550) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเรียนของพระนิสิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าพระนิสิตมีนิสัยทางการเรียนอยู่ในระดับดีพอใช้ และมีปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเรียน 5 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน นิสัยทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างพระนิสิตกับอาจารย์ และการสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครอง จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำในด้านวินัยคติอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านโวหารคติ จากผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำในด้านโวหารคติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คุณลักษณะของความเป็นผู้นำในด้านโวหารคติเป็นคุณลักษณะของความเป็นผู้นำในการใช้วาจา การใช้ถ้อยคำส่วนความที่สุภาพอ่อนน้อม ทรงพลังอันเป็นที่ตั้งแห่งความน่าเชื่อถือไม่หยอกระด้าง เหมาะสมตามโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งพระนิสิตต่าง ๆ ถ้วนแล้วประพฤติและปฏิบัติเป็นกิจวัตรของความเป็นพระอยู่แล้ว เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา, การสอนวิชาธรรมศึกษาเป็นคัม และการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ได้กำหนดคตินัยทัศน์ ในข้อ 1 สร้างคนดีและเก่งอย่างมีสมรรถภาพ โดยมีความต้องการที่จะผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่เกิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จัก

เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) ทำให้มหาวิทยาลัยต้องมีการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงการใช้วาจาที่อ่อนน้อม และทรงพลังอันเป็นที่ตั้งแห่งความน่าเชื่อถือโดยไม่หยอกระด้าง และใช้ให้เหมาะสมตามโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้พระนิสิตสามารถที่จะนำความรู้ต่าง ๆ ออกไปเผยแพร่หรือสนทนาได้อย่างเหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ เช่น ท่านพูดให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงานเสมอ ท่านไม่เคยพูดเพื่อทักรานประโยชน์ของคนอื่นเลย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศักดิ์ดา ชนะชัย (2548) ที่ศึกษาสภาพ การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลางกรุงเทพมหานครของพระนิสิต พบว่า ในด้านวิจิตรสอนและจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายวิชาที่เรียนอยู่ในระดับมาก อาจารย์ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้และเหมาะสม นำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในด้านหลักสูตรส่งเสริมให้พระนิสิตนำความรู้ทางวิชาการไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ผู้นำในด้านโวหารคติอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในด้านพุทธิปัญญา ด้านสัมมาสติ ด้านวินัยคติ ด้านโวหารคติ และโดยรวมทุกด้าน จำแนกตาม สถานภาพชั้นปีที่ศึกษา คณะวิชา และภูมิลำเนา ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีสถานภาพต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำของพระนิสิตเป็นบุคลิกภาพและความสามารถที่พึงมี

ทั้งประสงค์ของผู้นำ ที่จะนำพาสังคม ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้รอดพ้นจากวิกฤติการณ์ความเสื่อมโทรมทางคุณธรรมจริยธรรมของคนสังคม ซึ่งทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของนิสิตให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความรู้ทักษะประสบการณ์ ดังจะเห็นได้จากการที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดเป็นเป้าหมายชัดเจนที่จะพัฒนานิสิตให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ เป็นผู้รอบรู้วิชาการ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) ซึ่งถึงแม้ว่าแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันในการรับรู้ การเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์แต่เนื่องจากในการจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้นปีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ได้ดำเนินการให้นักศึกษามีสถานะเป็นพระภิกษุและสามเณรได้เรียนร่วมกันศึกษาไปพร้อม ๆ กัน จึงทำให้ทั้งพระภิกษุและสามเณรได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมประสบการณ์ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลดังกล่าวจะทำให้พระภิกษุและสามเณรมีคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีภาวะผู้นำในด้านพุทธปัญญาและด้านไวยาวัจกรอยู่ในระดับมาก แต่มีภาวะผู้นำในด้านสัมมาสติและด้านวินัยอยู่ในระดับปานกลางที่เหมือนกัน จากผลการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) และเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) จึงส่งผลให้พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีสถานภาพต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้าน และโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของพระมหามานตรี สามารถไทย (2548) ที่ศึกษาการปรับตัวของพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง โดยผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีสถานภาพ

ต่างกัน มีการปรับตัวในด้านกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีต่างกันมีภาวะผู้นำโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการพัฒนาภาวะผู้นำของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในแต่ละชั้นปีมีเป้าหมายเดียวกันคือ ต้องการให้เป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ และปัญญามีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะดังกล่าวเมื่อนมองในภาพรวมจะเห็นว่าประชากรที่ศึกษานั้นส่วนใหญ่จะเป็นพระภิกษุและรองลงมาคือสามเณรซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป ดังนั้นประชากรกลุ่มนี้เมื่อเทียบเคียงราชวสแล้วพบว่าจะเป็นช่วงวัยของหนุ่มสาวจนถึงผู้ใหญ่ตอนต้น (ช่วงวัยตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป) ซึ่งบุคคลในกลุ่มนี้จะมีบทบาทที่จะพึ่งพาตนเองมากขึ้น คิดเป็น เป็นด้วยของตัวเอง คิดสนใจได้อย่างมีเหตุผลทางสร้างสรรค์ เห็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างไม่หยุดยั้ง มีจินตนาการและความคิดริเริ่มมีบทบาทของชนมีพลังในการทำงาน ทำหน้าที่ของตนอย่างใส่ใจ ตั้งใจและรับผิดชอบ มีบทบาทการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และชาติ มีจิตสำนึกประชาธิปไตย การเป็นผู้นำ ผู้ให้ ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม มีบทบาทเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นกัลยาณมิตรในกลุ่มเพื่อน คอยให้สติและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเลศลักษณ์ วงศ์สุวรรณ (2553, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่พบว่า คุณลักษณะความเป็นครูของนิสิตหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวม และรายด้าน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำคัญ บทบาท หน้าที่ ภาระงานของครู 2) ด้านคุณลักษณะของครูที่ดี 3) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู 4) ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 5) ด้านเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ

ครู 6) ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ครู 7) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู และ 8) ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต จำแนกตามเพศ ระดับชั้นที่สอน และกลุ่มสาระที่สอน พบว่า ไม่แตกต่างกัน จากเหตุผลทางด้านพัฒนาการของบุคคลในช่วงวัยดังกล่าวและการส่งเสริมภาวะผู้นำจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) จึงส่งผลให้พระนิสิตมีคุณลักษณะผู้นำโดยรวมไม่แตกต่างกัน

สำหรับผลการเปรียบเทียบพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีต่างกันมีภาวะผู้นำด้านพุทธิปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาทางด้านพุทธิปัญญาเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะทางด้านสมองหรือพัฒนาทักษะทางด้านความคิด ซึ่งทักษะทางด้านนี้เป็นทักษะที่อยู่ภายในแต่ละบุคคล และเป็นทักษะที่สามารถที่จะเรียนรู้รับรู้ รวมถึงการสั่งสมประสบการณ์ ดังที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีความต้องการที่จะผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีคุณลักษณะ ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) จึงต้องมีการดำเนินการจัดการศึกษา และฝึกประสบการณ์ให้กับพระนิสิตเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เป็นไปตามลำดับขั้นหรือตามลำดับขั้นปีโดยมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนจากพื้นฐานไปสู่เนื้อหาที่ลึกซึ้ง ซึ่งการเรียนรู้ของพระนิสิตที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการทางด้านความรู้และความคิดที่ได้จากการส่งเสริมจากมหาวิทยาลัยนั้น ไม่ได้ถูกปิดกั้นด้วยข้อบังคับหรือศีลธรรมจรรยา จึงเป็นผลให้พระนิสิตแต่ละชั้นปีเกิดการพัฒนาด้านที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระดำรง จารุวิโส (กางทอง) (2542, บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของสามเณรในโรงเรียนปริยัติธรรมแผนสามัญศึกษาที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบพุทธิวิธีหรือวิธีสั่งกับที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครู พบว่า กลุ่มทดลองและ

กลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่าพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ชั้นปีที่ 1 มีภาวะผู้นำด้านพุทธิปัญญาสูงกว่าพระนิสิตชั้นปีที่ 2 และพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ชั้นปีที่ 4 มีภาวะผู้นำด้านพุทธิปัญญาสูงกว่าพระนิสิตชั้นปีที่ 2 ซึ่งผลดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากพระนิสิตในชั้นปีที่ 1 เพิ่งเข้ามาเรียนจึงมีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจมาเต็มเปี่ยมและยังไม่แน่ใจในสถานการณ์ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นในที่เรียนใหม่ จึงทำให้พระนิสิตในชั้นปีที่ 1 ต้องมีความแน่วแน่นในการเรียนและทำให้เต็มที่ไว้ก่อน ในขณะที่พระนิสิตชั้นปีที่ 2 มีความคุ้นชินกับระบบและรูปแบบต่าง ๆ แล้วจึงอาจทำให้ลดความขยันลงซึ่งทำให้คุณลักษณะภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญาลดลง ส่วนพระนิสิตชั้นปีที่ 4 มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ทำให้เห็นความสำคัญในการศึกษาเล่าเรียนและเห็นความสำคัญในคุณลักษณะภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญามากขึ้นเพื่อที่จะสามารถนำออกไปใช้ปฏิบัติงานสภากิจหรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองได้รับมอบหมายได้อย่างไม่ผิดพลาดจึงต้องมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้ทำให้พระนิสิตชั้นปีที่ 4 มีคุณลักษณะภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญาเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมคิด โคธรา (2547, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผลการวิจัยพบว่าพระนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 มีการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนโดยรวมแตกต่างกับพระนิสิตชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่ศึกษาในคณะวิชาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะวิชาพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ เป็นสายวิชาทางด้านสังคมศาสตร์หรือสายที่พัฒนาเกี่ยวกับศักยภาพของมนุษย์ทางด้านสังคม ปรัชญา และการถ่ายทอดซึ่งมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน ดังที่มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (วังน้อย) มีวิสัยทัศน์ที่ความต้องการผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชบุรี, 2553) ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะที่ไม่กว้างเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชนที่เปิดสอนโดยมีหลักสูตรที่หลากหลายและเพื่อป้อนตลาดที่มีความแตกต่างกันออกไป แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชบุรี (วังน้อย) จะเน้นเพียงในด้านการส่งเสริมการถ่ายทอดในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นไปของสังคมหรือทางด้านพุทธศาสนาเป็นต้น จึงทำให้พระนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชบุรี (วังน้อย) ที่เรียนในคณะวิชาพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีภาวะผู้นำในด้านพุทธปัญญา และด้านโหราศาสตร์ อยู่ในระดับมาก มีภาวะผู้นำในด้านสัมมาสีติและด้านวินัยคติอยู่ในระดับปานกลางที่เหมือนกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุวัฒน์ ปรีดิปริง (2548) ที่ได้ทำการศึกษาทัศนคติของพระนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชบุรีที่มีต่อการดำเนินงานกิจกรรมนิสิต โดยผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่ศึกษาในคณะวิชาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการจัดดำเนินงานกิจกรรมนิสิตโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน ไม่พบว่าแตกต่างกัน

2.4 ผลการวิจัยพบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชบุรี (วังน้อย) ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระนิสิตที่เข้ามาศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชบุรี (วังน้อย) ถึงแม้จะมีภูมิลำเนาอยู่ในหนกลางหนเหนือ หนตะวันออก หรือหนใต้ ก็ตาม พระนิสิตก็มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเดียวกันคือต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพตนเอง ต้องการเรียนรู้ หรือบ่มเพาะประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะจบออกไปแล้วจะได้นำความรู้ความสามารถที่ได้รับมาไปถ่ายทอดหรือทำประโยชน์ให้กับพระพุทธศาสนาต่อไป นอกจากความ

ต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตัวนิสิตแล้วการจัดการส่งเสริมทางการศึกษาของทางมหาวิทยาลัยก็ไม่ได้ดำเนินการเลือกจัดให้เฉพาะหรือมุ่งเน้นไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ต้องการที่จะพัฒนาในภาพรวมเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่ต้องการดังจะเห็นได้จากพันธกิจของมหาวิทยาลัยในส่วนด้านการผลิตบัณฑิต ที่กล่าวว่า มหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพราะเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการชักนำให้เกิดความเจริญ ยั่งยืน และการหลีกเลี่ยงภาวะชะงักงันการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มหาวิทยาลัยจำต้องปรับตัวให้มีพลวัตและความหลากหลายมากขึ้น มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดเป็นเป้าหมายชัดเจนที่จะพัฒนานิสิตให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ เป็นผู้รอบรู้วิชา การมีปฏิภาณนำเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มหาวิทยาลัยทำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการผลิตบัณฑิต รวมทั้งปรับขยายกลุ่มเป้าหมายให้มีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากจะดำเนินการจัดการส่งเสริมทางด้านการศึกษาให้กับพระนิสิตแล้วทางมหาวิทยาลัยยังมีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาศักยภาพรวมถึงการพัฒนาภาวะผู้นำของพระนิสิต เช่น โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชบุรี, 2553) โดยได้มีการดำเนินการทั่วประเทศมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดประชุม คณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศหรือการปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เป็นต้นซึ่งผลของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้พระนิสิตที่มีภูมิลำเนาหนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้มีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกกลุ่ม และมีภาวะผู้นำในด้านพุทธปัญญา และด้านโหราศาสตร์อยู่ในระดับมาก มีภาวะผู้นำอยู่ด้านสัมมาสีติและด้านวินัยคติในระดับปานกลางเหมือนกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับ

งานวิจัยของ ธนากร เต่งตระกูล (2551) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อการปฏิบัติธรรม พบว่าปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการปฏิบัติธรรมคือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ขณะที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เกรดเฉลี่ยระดับปริญญาตรี ประเภทของนักศึกษา ลักษณะครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา สถานภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ภูมิถิ่นเดิม และระยะห่างระหว่างที่อยู่อาศัยกับวัด และงานวิจัยของกาญจนา เข้มยี่สุน (2553) ศึกษาวิจัยของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่านิสิตที่มีลักษณะสถานที่พักอาศัยต่างกัน มีวินัยด้านการเรียน และด้านการใช้ชีวิตส่วนตัวไม่แตกต่างกัน จากความต้องการในการพัฒนาตนเองของพระนิสิต และการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) เป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงส่งผลให้พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า

1. พระนิสิตมีภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญา และด้านโวรหาคติ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในด้านผู้นำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(วังน้อย) ในภาพรวมทำได้เป็นอย่างดีโดยทำให้พระนิสิตมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมการส่งเสริมพระนิสิตที่มีอยู่สามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี โดยอาจนำมาเป็นแนวทางในการเปิดเป็นศูนย์การพัฒนาศักยภาพในด้านความเป็นผู้นำของพระนิสิตเพื่อที่จะเผยแพร่กิจกรรมหรือวิธีการจัดการศึกษาซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่มีความสนใจหรือหน่วยงานที่จะผลิตบัณฑิตเพื่อที่จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรหรือนิสิตให้มีภาวะผู้นำเป็นไปอย่างเหมาะสมกับความต้องการของสังคม

2. ด้านวินัยคดีและด้านสัมมาสติที่พบว่าพระนิสิตมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะนำไปศึกษาและนำไปเปรียบเทียบกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดจากรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาด้านวินัยคดีและด้านสัมมาสติของพระนิสิต หรือว่าเป็นที่ตัวพระนิสิตเองที่ถูกครอบงำจากกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสงฆ์ที่ไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวให้เป็นไปอย่างที่ต้องการจะเป็น เพื่อที่จะเป็นข้อมูลในการนำไปปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร กิจกรรม หรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้พระนิสิตมีคุณลักษณะที่สูงขึ้นต่อไป

3. นิสิตชั้นปีที่ต่างกันมีภาวะผู้นำด้านพุทธิปัญญาต่างกัน โดยที่นิสิตชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 1 มีภาวะผู้นำด้านพุทธิปัญญาสูงกว่า นิสิตชั้นปีที่ 2 ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรพิจารณาหาโครงการที่จะส่งเสริมภาวะผู้นำด้านพุทธิปัญญาให้แก่นิสิตชั้นปีที่ 2 ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2542). *การส่งเสริมให้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการคิด*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- กาญจนา เข้มขี้ส่น. (2553). *วินัยของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการอุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนากร เต่งตระกูล. (2551). *ทำการศึกษาทัศนคติของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อการปฏิบัติธรรม*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธานินทร์ กรีวิเชียร. (2550). *ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง คุณธรรมจริยธรรมกับปัญหาเยาวชนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: วุฒิพันธ์.
- นพคุณ ทิศาณณิ. (2551). ผู้นำพันธุ์แท้. *พัฒนาเทคนิคการศึกษา*, 20, 37.
- _____. (2548). การคิดเชิงระบบ system thinking. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*, (17), 38-42.
- พรสิริ มั่นคง. (2549). *องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทคโนโลยีกรุงเทพ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
สาขาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครูปริยัติกิตติธำรง. (2553). พุทธศาสตร์บัณฑิตที่สังคมพึงประสงค์. *วารสารพุทธจักร*, 65(5), 30-31.
- พระดำรง จารวิโส (ทางทอง). (2542). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
สามเณรในโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบพุทธวิธีอริยสังคีปกับที่เรียนด้วยวิธีสอน
ตามคู่มือครู*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการมัธยมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาเจียง ขำขุสมาน. (2553, 27 กันยายน). สัมภาษณ์.
- พระมหาพนธ์ สามีภไทย. (2548). *การปรับตัวของพระนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยในส่วนกลาง*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการอุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาศักดิ์คำ ชนะชัย. (2548). *สภาพการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง
กรุงเทพมหานครของพระนิสิต*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการอุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาสัจจกานต์ ตะโคตร. (2547). *ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบวิทยาการและเทคนิคแม่แบบเพื่อนนักศึกษา ที่มีต่อ
พฤติกรรมการพูดต่อที่ชุมชน ของพระนักศึกษาชั้นศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์วัดราชสิทธาราม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาสมคิด โคธรา. (2547). *การใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาสุชาติ ไหมอ่อน. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนของพระนิสิตคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาสุวัฒน์ ปรีอปรัง. (2548). *ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อ การดำเนินงาน
กิจกรรมนิสิต*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- พระพรหมคุณาภรณ์. (2527). *ธรรมบุญชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สมาคมสันย่ก่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2531). *สัมมาสติในพุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- _____. (2553). *วิธีสร้างวินัยในตนเอง*. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2553, เข้าถึงได้จาก www.dharma-gateway.com/monk/preach/lp-prayuth/lp-prayuth-13.htm
- พัชรี้ แพนลันฟ้า. (2549). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้เทคนิคการสร้างแผนภูมิโน้ทส์กับการสอนแบบซินดิเคดโดยใช้การศึกษากกรณีตัวอย่าง*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย). (2553). *โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. วันที่ค้นข้อมูล 26 สิงหาคม 2553, เข้าถึงได้จาก www.krupra.net/v2/main.php?url=about
- _____. (2553). *คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรี*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฯ.
- เลิศลักษณ์ วงศ์สุวรรณ. (2553). *ศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิตหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์. (2553, มีนาคม). คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาโดยสายเลือด. *วารสารสงฆ์ไทย*. 1(7), 12-13.
- สุนทร บุญปรีดา. (2546). *การฝึกการควบคุมตนเองการมุ่งอนาคตและงานจริงที่มีต่อจิตลักษณะและความรู้ในการปฏิบัติงานของตำรวจจราจร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุทธิ แสงบุญมี. (2547). *การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและมีภูมิหลังแตกต่างกัน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *การเสริมสร้างทุนทางสังคม*. วันที่ค้นข้อมูล 6 สิงหาคม 2552, เข้าถึงได้จาก www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139
- สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา. (2551). *วิสัยทัศน์ประเทศไทย...สู่ปี 2570*. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. นนทบุรี: สหนิตรพรีนติ้งแอนด์พับ ลิซซิ่ง.
- อรพลอย เกษมสันต์ ณ อยุธยา. (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบการควบคุมตนเองและมโนภาพแห่งตนของนักศึกษาวัยรุ่นที่อาศัยอยู่หอพักและนักศึกษาวัยรุ่นที่อยู่ดมบ้าน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินธ์ สันติชัยอนันต์. (2549). *การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรอุมา รุ่งเรืองวนิชกุล. (2552). *การศึกษานโยบายบางประการที่ส่งผลต่อการคิดเชิงระบบของนิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อนันต์ รัตนภานุสร. (2548). *โลกมีปัญหายุทธศาสนามีคำตอบ*. อยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2553). *คุณลักษณะความคิดระดับสูง*. วันที่ค้นข้อมูล 22 สิงหาคม 2553, เข้าถึงได้จาก www.visut50.multiply.com/journal/item/13
- Hester, Gharajedghi. (1994). *Systems thinking Managing Chaos and Complexity*. America: Buttermorth – Heine Mann.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 608
- Paulston, C.B.; & Howard, R.S. (1978). *Developing Communication Skills*. Mass. Winthrop.
- Rosenbaum, Micheal. (1980, January). A Schedule for Assessing Self Control Behavior, Preliminary Finding, *Behavior Therapy*, 11, 109-121.
- Thoreson, Carl E.; & Michael, J. Mahoney. (1974). *Behavioral Self-Control*. New York: Holt Rinehart and Winton.
- Wright, D. (1975). *The Psychology of Moral Behavior*. Middle. England: Penguin Book.